

**Ομήρου, *Ιλιάδα***  
**Ραψωδία Ζ: «Έκτορος και Ανδρομάχης ομιλία»**  
**(στ. 369-529)**

**ΔΟΜΗ – ΣΚΗΝΕΣ ΤΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ**

1<sup>η</sup> ΕΝΟΤΗΤΑ. **Η αναζήτηση της Ανδρομάχης από τον Έκτορα** (στ. 369-389)

χώρος: το ανάκτορο του Έκτορα

πρόσωπα: Έκτορας, οικονόμος, (δούλες = βουβά πρόσωπα)

**Η ποιητική λειτουργία της σκηνής:** Σε μια κρίσιμη για του Τρώες στιγμή του πολέμου, ενώ το σχέδιο δικαίωσης του Αχιλλέα δεν έχει τεθεί ακόμα σ' εφαρμογή, ο ποιητής μας γνωρίζει το πρωτοπαλικάρο των Τρώων, τον Έκτορα ως σύζυγο και πατέρα και όλα όσα αυτός υπερασπίζεται στο πεδίο της μάχης. Η σκηνή είναι μια ειρηνική ανάπαυλα στα πολεμικά επεισόδια που προηγούνταν και σ' αυτά που θ' ακολουθήσουν. Ο Έκτορας θα πρωταγωνιστήσει στο εξής στις ήττες των Αχαιών κουβαλώντας όμως πάνω του τη σκιά του θανάτου του και τις προφητείες για την καταστροφή της Τροίας.

**A. Η ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΔΡΟΜΑΧΗΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΚΤΟΡΑ**

**επική ειρωνεία** Αναζήτηση Ανδρομάχης από τον Έκτορα: Οι ακροατές μαθαίνουν από τον ποιητή ότι η Ανδρομάχη βρίσκεται στα τείχη και κλαίει, κάτι που ο Έκτορας θα μάθει στη συνέχεια από την οικονόμο του σπιτιού.

**άστοχα ερωτήματα** Άστοχα ερωτήματα έχουμε όταν η απάντηση σε αυτά δεν στοχεύει στη διερεύνηση της αλήθειας (η απάντηση δεν ενδιαφέρει άμεσα εκείνον που ρωτάει). Τα ερωτήματα απορρίπτονται ένα προς ένα ως «άστοχα», για να διατυπωθεί στο τέλος έντονα η αλήθεια. Πρόκειται για τυπικό μοτίβο που συναντάμε στο έπος και στα δημοτικά τραγούδια. Ο Έκτορας ρωτάει:

- αν η Ανδρομάχη πήγε σε καμιά συνυφάδα της
- αν πήγε σε καμιά κουνιάδα της
- αν πήγε με τις άλλες αρχόντισσες στον ναό της Αθηνάς

Η οικονόμος απαντά αρνητικά και δίνει πληροφορίες για:

- τον λόγο της εξόδου της Ανδρομάχης
- την ψυχική της κατάσταση
- το ότι έχει μαζί της το γιο τους

**επιβράδυνση** Αναζήτηση Ανδρομάχης από τον Έκτορα: τα άστοχα ερωτήματα στην αρχή της ενότητας λειτουργούν ως επιβράδυνση

**ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΥΛΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ – ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ**

- **Ρόλος ανδρών και γυναικών** (αρμοδιότητες-ασχολίες):  
Αντρες: πόλεμος (έξω) // γυναίκες: σπίτι, οικιακές ασχολίες (μέσα)
- **Παραμάνα-τροφός – υπηρέτριες** (συνοδεύουν τις γυναίκες αριστοκρατικής καταγωγής)

στ. 388: Η ενέργεια της Ανδρομάχης να τρέξει στα τείχη, για να μάθει νέα του Έκτορα, την εξισώνει με τις άλλες Τρωαδίτισσες που περικύκλωσαν τον Έκτορα κατά την είσοδο του στην πόλη, αγωνιώντας να μάθουν νέα για τους δικούς τους (στ. 237-241). ταυτόχρονα, ωστόσο, τη διακρίνει από τις ανώνυμες αυτές συζύγους και αδελφές των πολεμιστών και την βάζει στο χώρο των Σκαιών πυλών σε μια άλλη χρονική στιγμή, ώστε αυτή η συνάντηση να απομακρύνεται συνεχώς και να μοιάζει αδύνατη, ως την τελευταία στιγμή που οι δυο σύζυγοι θα συναντηθούν σαν από σύμπτωση. Ο ποιητής με αριστοτεχνικό τρόπο προετοίμασε τον ακροατή να δεχτεί αυτόν το χώρο συνάντησης πολύ φυσικά, αλλά και δημιουργώντας του μεγάλη αγωνία, μήπως και αυτή η συνάντηση δεν πραγματοποιηθεί ποτέ. Η ανησυχία της Ανδρομάχης την σπρώχνει έξω και τρέχει να αναζητήσει τον άντρα της στο χώρο του· η επιθυμία επίσης του Έκτορα να δει τους δικούς του για τελευταία ίσως φορά, με την ευκαιρία του ερχομού του στην πόλη, τον ωθεί να ψάξει τη γυναίκα του στο δικό της χώρο, στο παλάτι.

• **Οι κανόνες της ομηρικής μάχης:**

- Οι πολεμιστές που επέβαιναν σε άρμα ήταν δύο: ο ένας ήταν ο βασικός πολεμιστής και ο άλλος ο ηνίοχος, ο οποίος κρατούσε τα χαλινάρια των αλόγων. Ο πολεμιστής πολεμούσε άλλοτε από το άρμα του και άλλοτε πεζός, ενώ ο ηνίοχος τον βοηθούσε.
- Όταν ο ένας από τους δύο συμπολεμιστές έπεφτε νεκρός, ο άλλος είχε την ηθική υποχρέωση να προστατέψει το νεκρό σώμα από τους εχθρούς, οι οποίοι με τη σειρά τους αγωνίζονταν να το αποκτήσουν και να το γυμνώσουν από τον οπλισμό του, πράγμα που αποτελούσε μεγάλη ατίμωση για το νεκρό.
- Η δόξα που κέρδιζε ο ομηρικός ήρωας μετά τη μονομαχία ολοκληρωνόταν με τη «σκύλευση» του νεκρού αντιπάλου (απόκτηση του σώματος, των όπλων) και κατοχή των αλόγων του. Οι ήρωες λοιπόν επεδίωκαν τόσο τη δόξα (ηθικό μέρος) όσο και την απόκτηση των όπλων και των αλόγων του αντιπάλου (υλικό μέρος).

- **Τα άλογα (του Αινεία):** Οι ήρωες στην Ιλιάδα έχουν πολύ στενό δεσμό με τα άλογά τους, τα οποία συχνά είναι δώρο των θεών. Τα άλογα του Αινεία ήταν από τη ράτσα που είχε δώσει ο Δίας στον Τρώα ως αντάλλαγμα για τον γιο του Γανυμήδη, όταν τον πήρε στον Όλυμπο. Αν οι Αχαιοί εξασφάλιζαν αυτά τα άλογα θα κέρδιζαν μεγάλη δόξα.

# ΡΑΨΩΔΙΑ Ζ

## 2<sup>η</sup> ΕΝΟΤΗΤΑ. ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΕΚΤΟΡΑ ΑΝΔΡΟΜΑΧΗΣ

1<sup>η</sup> ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑ; Η συνάντηση Έκτορα – Ανδρομάχης (στ. 390-494)

χώρος: οι Σκαιές Πύλες

πρόσωπα: Έκτορας, Ανδρομάχη (παραμάννα, Αστυάνακτας = βουβά πρόσωπα)

### Ο Λόγος της Ανδρομάχης

Στόχος: Η Ανδρομάχη προσπαθεί να αποτρέψει τον Έκτορα από τη μάχη, προτείνοντάς του μάλιστα ένα αμυντικό πολεμικό σχέδιο. Στον λόγο της Ανδρομάχης εντοπίζονται οι ακόλουθες ενότητες που ταυτόχρονα αποτελούν επιχειρήματα(ψυχολογικά):

- πρόβλεψη και φόβοι για το μέλλον (406-413)

- αναδρομή στο τραγικό παρελθόν της (414-430)

- έκκληση και πρόταση (431-439)

Η επιχειρηματολογία της κινείται σε τρία χρονικά επίπεδα

Τον ικετεύει να λυπηθεί την ίδια και το παιδί τους και του προτείνει σχέδιο αμυντικής στρατηγικής: να παραμείνει στην πόλη (= στα ασφαλή μετόπισθεν) και να οργανώσει την άμυνά της στο ευπαθές σημείο του κάστρου(αγριουσικιά).

## ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΥΛΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ – ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

- **Η γυναίκα ως λάφυρο πολέμου** (λόγος Ανδρομάχης)
- **Απόδοση τιμής στον νεκρό πολεμιστή – Τιμή του αντιπάλου** (στ. 416-418: [ο Αχιλλέας] «τον εσεβάσθη / νεκρόν, δεν τον εγύμνωσε, και με όλην την λαμπρήν του/ αρματωσιάτον έκαυσε κι εσήκωσέ του μνήμα» - ο πολεμιστής που βρίσκει ηρωικό θάνατο στη μάχη πρέπει να τιμηθεί και να ταφεί μαζί με τα άρματά του
- Η τύχη των ηττημένων – αιχμαλώτων: θάνατος και ατιμωτική σκύλευση των πτωμάτων για τους άνδρες, σκλαβιά για τις γυναίκες ή απελευθέρωσή τους με λύτρα.

## II. ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ

- **προοικονομία**
  - Λόγος Ανδρομάχης: Η αναφορά στη μελλοντική χηρεία της και στην ορφάνεια του γιου της αποτελεί προσήμανση για όσα θα συμβούν στο μέλλον.
- **επιβράδυνση**
  - Λόγος Ανδρομάχης: Η εκτενής αναδρομή της Ανδρομάχης στο τραγικό οικογενειακό της παρελθόν αποτελεί επιβράδυνση, εφόσον καθυστερεί την εξέλιξη της πλοκής.
- **επική ειρωνεία**
  - Λόγος της Ανδρομάχης: Οι ακροατές γνωρίζουν από την παράδοση ότι ο Αχιλλέας θα σκοτώσει τον Έκτορα, ενώ η Ανδρομάχη τον αναφέρει μόνο ως υπεύθυνο για την τραγική τύχη της οικογένειάς της.
- **αναχρονισμός**: καύση νεκρών στ. 418: «τον έκαυσε κι εσήκωσέ του μνήμα»
- **εναλλαγή σκηνών έντασης & σκηνών χαλάρωσης**
  - Οι πολεμικές σκηνές που προηγήθηκαν εναλλάσσονται με μια ειρηνική, οικογενειακή στιγμή (συνάντηση Έκτορα – Ανδρομάχης)

- **στερεότυπα επίθετα**

λοφοσειστής Έκτωρ, ο ανδροφόνος Έκτωρ, λευκόχερη Ανδρομάχη, ασύγκριτη Ανδρομάχη, πολύδωρη συμβία, Εκτορίδης Αστυάνακτας, θείος Αχιλλέας, μέγας Αετίων, μαύρος Άδης, υψίπυλος Θήβη, η Ίλιος η αγία, αιγιδοφόρος Δίας, δοξαστός Ιδομενεύς, ατρόμητος Τυδείδης, ο Πρίαμος ο δυνατός, σεβαστή μητέρα,

- **σχήμα κύκλου**

Η σκηνή κλείνει όπως άρχισε με την εικόνα της δακρυσμένης Ανδρομάχης.

στ 406 κ.εξ.: το επιφώνημα που πρώτο ακούγεται από τα χείλη της Ανδρομάχης («Οϊμέ!») είναι η απαραίτητη εισαγωγή ενός λόγου συναισθηματικά φορτισμένου, που μόλις αρχίζει, και ανταποκρίνεται στην εικόνα που έχουμε σχηματίσει για την ψυχολογική της κατάσταση από τα λόγια του ίδιου του ποιητή (στ. 373,394 και 406) και της «έξυπνης οικονόμας» (στ. 386 και 388).

Τα επιχειρήματα της γυναίκας του Έκτορα, συναισθηματικού κυρίως χαρακτήρα, αποκτούν και έντονο υποκειμενικό χρώμα, όταν εκτός από την ορφάνια του παιδιού τους, προβάλλουν σαν όπλο και τη δική της χηρεία.

στ. 414 κ.εξ.: με *επική άνεση* δίνεται η ιστορία της πατρικής οικογένειας της Ανδρομάχης. Έτσι όμως ο ποιητής έχει την ευκαιρία να αναφερθεί πλατιά στον Αχιλλέα, στον ιπποτισμό και τη γενναιότητα του (σε 15 στίχους!), ώστε να μην ξεχνάει ο ακροατής τον κεντρικό ήρωα του έπους, αλλά και να μας υποβάλει την εντύπωση ότι η Ανδρομάχη δεν θα καταφέρει να ξεφύγει από την τραγικότητα της γενιάς της·

*λεπτή τραγική ειρωνεία* κρύβεται σ' αυτά τα λόγια της γυναίκας του Έκτορα: αυτός που ξεκλήρισε την πατρική της οικογένεια θα της στερήσει αργότερα και τη μοναδική παρηγοριά που της έμεινε, τον άντρα της.

### **III. ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ**

- **Ανδρομάχη:**

- Αφοσιωμένη σύζυγος, αλλά και εξαρτημένη από αυτόν, εφόσον αποτελεί το μοναδικό της στήριγμα (αγωνιά για τον Έκτορα, τον παρακαλεί να μην πάει στη μάχη, κλαίει)
- Συναισθηματική, εκδηλωτική και διακριτικά τρυφερή (αγωνιά, φοβάται, κλαίει)
- Επινοητική και εύστροφη, αλλά και παρεμβατική [επινοεί ένα αμυντικό πολεμικό σχέδιο, προκειμένου να κρατήσει τον Έκτορα μακριά από το επικίνδυνο πεδίο της μάχης → υπέρβαση της αντίληψης για τον ρόλο της γυναίκας (γυναικείες ασχολίες) ]
- Στοργική μητέρα, αφοσιωμένη στο παιδί της

- **Τα συναισθήματα της Ανδρομάχης**

- αγωνία, πανικός, απόγνωση
- ανακούφιση (μόλις βλέπει τον Έκτορα ζωντανό)
- αγάπη και τρυφερότητα για τον άντρα της
- θλίψη και ανασφάλεια
- απελπισία και πόνος (προβλέπει τον θάνατο του Έκτορα)
- ανάμεικτο συναίσθημα χαράς και πόνου
- πόνος, αγωνία, αγάπη (όταν αποχαιρετά τον Έκτορα)

## ΡΑΨΩΔΙΑ Ζ

- **2<sup>η</sup> ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑ: Ο Αντίλογος του Έκτορα**

χώρος: οι Σκαιές Πύλες

πρόσωπα: Έκτορας, Ανδρομάχη (παραμάννα, Αστυάνακτας = βουβά πρόσωπα)

- **Ο Αντίλογος του Έκτορα**

Στο συναισθηματικό ξέσπασμα της ανήσυχης γυναίκας απαντάει η νηφάλια λογική του ψύχραιμου άντρα: Ωστόσο, ο Έκτορας δεν διαλύει τους φόβους της γυναίκας του, αλλά προσθέτει τους δικούς του. Ο λόγος του χωρίζεται στα ακόλουθα μέρη:

- κατανόηση της Ανδρομάχης
- άρνηση του αιτήματος της Ανδρομάχης και αιτιολόγηση (ηθική ευθύνη του Έκτορα απέναντι στο λαό της Τροίας, μια πράξη δειλίας είναι ασύμβατη με την ηθική του συνείδηση, την ηρωική του φύση και την αρχοντική του καταγωγή – Η δόξα, η τιμή, οι ηρωικές αργές και το ιδανικό της υστεροφημίας είναι πάνω από τη ζωή του και την οικογένειά του – Φοβούμαι = αιδούμαι = ντρέπομαι τους άλλους, υπολογίζω τη γνώμη τους – Η αιδώς
- πρόβλεψη για τον αφανισμό της Τροίας
- ο πόνος για το τραγικό τέλος της Ανδρομάχης (ο αφανισμός της Τροίας θα σημαίνει και τον αφανισμό της οικογένειάς του)
- τα μελλοντικά δεινά και η κατασχώνη (χηρεία, ορφάνια, μοναξιά, έλλειψη προστασίας και κοινωνική κατασχώνη)
- Η ταπείνωση του Έκτορα
- Προτιμότερος ο θάνατος
- 

### **I. ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ (ΙΔΕΕΣ & ΑΞΙΕΣ)**

- **αιδώς» – ο ρόλος της κοινής γνώμης**

Η «αιδώς», ανάμεικτο συναίσθημα ντροπής και σεβασμού της γνώμης των άλλων ωθεί τον ήρωα στην πάση θυσία επιδίωξη της δόξας, ακόμα και με τίμημα τον θάνατο προκειμένου να σωθεί από την ατίμωση της γενικής κατασχώνης.

Στην ηρωική εποχή η αξία ενός ανθρώπου υπολογιζόταν με βάση την υπόληψη που του είχαν οι άλλοι. Γι αυτό πρωταρχικό μέλημά των ηρώων ήταν να επιδιώκουν πράξεις σύμφωνες με τις προσδοκίες της κοινής γνώμης.

Η σημασία της κοινής γνώμης καθορίζει τις επιλογές και δεσμεύει τον ομηρικό ήρωα.

- **πολεμική αρετή, ηρωισμός-διάκριση στη μάχη, φήμη, υστεροφημία**

Πρωταρχική αξία και αρετή των ηρώων της Ιλιάδας ήταν η πολεμική ανδρεία, που τους έδινε κοινωνική καταξίωση και καλό όνομα. Το καλό όνομα (την καλή «φήμη») ενδιαφέρονταν οι ήρωες να το διατηρήσουν και μετά τον θάνατό τους (υστεροφημία), οπότε ο ρόλος της κοινής γνώμης ήταν και πάλι σημαντικός.

## II. ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ

- **Προοικονομίες:** Στίχοι 407-408 και 432: **προοικονομία** για όσα θα συμβούν στο μέλλον. η πτώση της Τροίας (447-449), ο θάνατος του Έκτορα (464-465, 500-502), η σκλαβιά της Ανδρομάχης (454-463).

## III. ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ

- **Έκτορας:**
  - ήρεμος και ψύχραιμος (αντιμετωπίζει με τη λογική τη συναισθηματική έκρηξη της γυναίκας του)
  - γενναίος πολεμιστής
  - αποφασιστικός και προσηλωμένος στο χρέος προς την πατρίδα του και στα ηρωικά ιδανικά
  - διορατικός (προβλέπει την πτώση της Τροίας)
  - αφοσιωμένος σύζυγος και διακριτικά τρυφερός

στ. 441 κ.εξ.: ο λόγος του Έκτορα είναι γεμάτος κατανόηση, αισθάνεται τους ίδιους φόβους με τη γυναίκα του, αλλά δεν είναι μόνο σύζυγος και πατέρας· βαραίνουν πάνω του οι ευθύνες που έχει απέναντι στο λαό του και το χρέος προς τη γενιά του. Ο Έκτορας είναι πολεμιστής· όσο και αν καταλαβαίνει τη γυναίκα του, δεν μπορεί να αφηθεί στο συναίσθημα, πρέπει να λειτουργήσει με γνώμονα τη λογική. Ο πρώτος πολέμαρχος της Τροίας νιώθει βαρύ πάνω του το βλέμμα των Τρώων συμπολεμιστών του και των γυναικών της Τροίας, που έχουν παιδιά στην πρώτη γραμμή. Γίνεται λόγος εδώ για την ομηρική «αιδώ», ένα ανάμεικτο συναίσθημα ντροπής για το τι θα πουν οι άλλοι, αλλά και σεβασμού αυτής της κοινής γνώμης. Αυτός «ο φόβος της ατίμωσης» ήταν το πλέον διαδεδομένο συναίσθημα της ομηρικής κοινωνίας. Σ' αυτήν την εξωτερική πίεση προστίθεται και μια εσωτερική: ούτε ο ίδιος του ο εαυτός του επιτρέπει να κάνει πίσω («ουδ' η καρδιά μου θέλει το»), θα είναι σαν να προδίδει τη φύση του («να είμαι γενναίος πάντοτε κι εμπρός να μάχομαι των Τρώων»). Ο πολεμιστής αγωνίζεται για την πατρίδα του, αλλά και για τη διαφύλαξη της τιμής και της δόξας του πατέρα και της γενιάς του. Με τον αγώνα του και τη στάση του κερδίζει την εκτίμηση των συμπολιτών του, που έχει μεγάλη σημασία για τον ομηρικό άνθρωπο και εξασφαλίζει την τιμή και την υστεροφημία του. Η τιμή και η δόξα της οικογένειας είναι αξίες που η μια γενιά κληρονομεί από την άλλη· το χρέος της είναι να τις διατηρήσει και να τις επαυξήσει (γι' αυτό ο γιος έπρεπε να δειχθεί πιο άξιος από τον πατέρα), ώστε να τις κληροδοτήσει στις επόμενες γενιές. Αυτό άλλωστε το ιδεώδες εκφράζεται στην ευχή του Έκτορα προς τους θεούς για το γιο του. Για τους λόγους αυτούς βλέπουμε τον Έκτορα να πολεμάει, ακόμα και όταν είναι πεπεισμένος ότι η Τροία θα χαθεί και ο ίδιος θα σκοτωθεί: ο ομηρικός ήρωας δεν μάχεται για τη νίκη, αλλά για την τιμή και τη δόξα της γενιάς του, αξίες διαχρονικές και αιώνιες που δεν εξαρτώνται από τη νίκη ή από την ήττα.

**Ο ήρωας με το λόγο και την πράξη του διαχωρίζει τις αξίες σε δυο κατηγορίες· στις θετικές και στις αρνητικές. Θετικές είναι όσες δίνουν τιμή στον αγωνιστή. Και η τιμή του αγωνιστή ταυτίζεται με την τέλεση του πολεμικού καθήκοντος με την πολεμική αρετή. Αρνητικές είναι όσες ατιμάζουν τον άνθρωπο στα μάτια των ανδρών και των σεμνών μητέρων, όσες δίνουν**

**το χαρακτηρισμό του δειλού.** Η ζωή και η οικογένεια είναι αξίες πανάκριβες, αλλά ο προσανατολισμός του ατόμου προς την επίτευξη τους εξαρτάται από το πώς θα αποκτηθούν και θα διατηρηθούν. Αν είναι να αποκτηθούν με τιμή και δόξα είναι θετικές, αν είναι να αποκτηθούν με ντροπή, τότε είναι αρνητικές. Ο Έκτορας παρά την ηθική πίεση που ασκεί επάνω του η τρυφερή εικόνα της οικογένειας δεν διστάζει. Επιλέγει την τιμή και την ηθική ελευθερία, που περνούν, όμως μέσα από το θάνατο.

δειλία	τιμή
φυγή	πόλεμος
ζωή	θάνατος
οικογένεια	ελευθερία

# ΡΑΨΩΔΙΑ Ζ

## 3<sup>η</sup> ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑ: Ο ΘΡΗΝΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΤΟΡΑ (στ. 495-502)

χώρος: το παλάτι του Έκτορα

πρόσωπα: Ανδρομάχη, γυναίκες του σπιτιού

### Έκτορας και Αστυάνακτας (στ. 466-480)

Αφού ο ποιητής αφιέρωσε στη συνάντηση των δύο συζύγων πάνω από 70 στίχους, βάζει στη σκηνή και το τρίτο μέλος της οικογένειας, τον μικρό Αστυάνακτα. Όταν μπαίνει στη σκηνή και το παιδί η βαριά ατμόσφαιρα αλλάζει και η οικογένεια ζει κάποιες πρόσκαιρες στιγμές ξεγνοιασιάς και ας είναι οι τελευταίες. Η σκηνή από στενά συζυγική γίνεται οικογενειακή.

- Ανοίγει τα χέρια προς το παιδί του, λαχταρώντας να το πάρει αγκαλιά, όμως εκείνο βάζει τις φωνές και αποτραβιέται στην αγκαλιά της παραμάνας του, διότι φοβάται την λαμπερή πανοπλία του.
- Η προηγούμενη ένταση ακολουθείται από χαλάρωση και στιγμές ξεγνοιασιάς (Έκτορας και Ανδρομάχη γελούν)
- Ο Έκτορας βγάζει συμβολικά την περικεφαλαία και την απιθώνει στη γη. Ο πολεμιστής δίνει τη θέση στον πατέρα, που στοργικά αγκαλιάζει το παιδί του. (**αντιπολεμικό μήνυμα**) Το παιδί φοβάται και αποστρέφεται τη πολεμική πλευρά του πατέρα, οπότε εκείνος αναγκάζεται για λίγο να την αποβάλει.
- Προσευχή του Έκτορα στον Δία και τους άλλους θεούς, κρατώντας το παιδί του στα χέρια. Εύχεται:

Να γίνει ο γιος του σπουδαίος πολεμιστής

Να βασιλεύει με κύρος την Τροία

Να γίνει καλύτερος από τον πατέρα του

Να είναι η χαρά της μητέρας του (**επική ειρωνεία**)

**Αντίφαση**: στην Ανδρομάχη μιλούσε με απαισιδοξία, ενώ στην προσευχή μιλά με αισιοδοξία. Ωστόσο, στην Ανδρομάχη μιλά ο Έκτορας-πολεμιστής, που ξέρει ότι θα χαθεί η Τροία, ενώ τώρα μιλά ο Έκτορας-πατέρας, που αφήνει να τον παρασύρει το όραμα της μελλοντικής ευτυχίας του παιδιού του. Η παρουσία του Αστυάνακτα είναι καταλυτική και δικαιολογεί την αισιοδοξία, τις ευχές και την ελπίδα.

## II. ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ

### • **επική ειρωνεία**

- Έκτορας – Αστυάνακτας: Τα λόγια του Έκτορα συνιστούν επική ειρωνεία για τους ακροατές που ξέρουν από την παράδοση ότι, μόλις οι Αχαιοί κυριεύσουν την Τροία, θα γκρεμίσουν τον Αστυάνακτα από τα τείχη.

#### 4<sup>η</sup> ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑ: Ο αποχωρισμός(στ. 481-494)

Ο Έκτορας αποχωρίζεται την οικογένειά του με τρόπο φυσικό, χωρίς μελοδραματισμούς.

- Η συνάντηση Έκτορα και Ανδρομάχης και ο αποχωρισμός τους είναι μια ανθρώπινη οικογενειακή στιγμή που έρχεται σε αντίθεση με τις σκληρές πολεμικές σκηνές της Ιλιάδας. ( μια γυναίκα δακρυσμένη που παρακαλά τον άνδρα της να μείνει κοντά της, ένας άνδρας που έστω και για λίγο γίνεται τρυφερός σύζυγος και πατέρας και ξεχνά την ιδιότητα του πολεμιστή και ένα βρέφος στην αγκαλιά του πατέρα και της μητέρας του)

ραδίδει τον γιο του στα χέρια της γυναίκας του.

- Η Ανδρομάχη νιώθει ανάμεικτα συναισθήματα, καθώς γελάει μέσα στα δάκρυστά της. («δακρυσμένη γελάσασα»)

- Ο Έκτορας χαϊδεύει την Ανδρομάχη, τελευταία εκδήλωση τρυφερότητας στη γυναίκα του.

- Προσπαθώντας να παρηγορήσει την Ανδρομάχη, ο Έκτορας αναπτύσσει μια ορθολογιστική θεωρία για την αντιμετώπιση του θανάτου, λέγοντας ότι η μοίρα κάθε ανθρώπου είναι προδιαγεγραμμένη και πώς καθένας πεθαίνει όταν έρθει η ώρα του.

- Ο Έκτορας, με τις οδηγίες στην Ανδρομάχη για τις καθημερινές γυναικείες ασχολίες στο σπίτι, δίνει στον αποχαιρετισμό έναν συνηθισμένο τόνο και όχι την τραγικότητα του τελευταίου αποχωρισμού:

- Υπενθυμίζει στην Ανδρομάχη ότι τα ζητήματα του πολέμου είναι αρμοδιότητα των αντρών.

- Φοράει ξανά την περικεφαλαία του και από σύζυγος και πατέρας γίνεται πολεμιστής.

- Η σκηνή του αποχωρισμού ολοκληρώνεται με την εικόνα της Ανδρομάχης, που γυρίζει κάθε τόσο δακρυσμένη να δει τον Έκτορα, σαν να ήξερε πως ήταν η τελευταία φορά που τον έβλεπε ζωντανό. Έτσι, κλείνει όπως άρχισε, με την εικόνα της δακρυσμένης Ανδρομάχης (κύκλος).

#### I. ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ (ΙΔΕΕΣ & ΑΞΙΕΣ)

- **Μοίρα:** Παντοδύναμη η Μοίρα στη ζωή των ανθρώπων  
στ. 487-489: «δεν θα με στείλει άνθρωπος η ώρα μου πριν φθάσει/ και άνθρωπος άμα γεννηθεί, είτε γενναίος είναι/ είτε δειλός, δεν δύνται τη μοίρα ν' αποφύγει.»
- **Ρόλος γυναικών-ανδρών**



## ΡΑΨΩΔΙΑ Ζ

### 3<sup>η</sup> ΕΝΟΤΗΤΑ. Ο θρήνος για τον Έκτορα (στ. 495-502)

χώρος: το παλάτι του Έκτορα

πρόσωπα: Ανδρομάχη, γυναίκες του σπιτιού

#### ΘΡΗΝΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΤΟΡΑ – Ο ΕΚΤΟΡΑΣ ΣΤΗ ΣΚΙΑ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

Η Ανδρομάχη μόλις φτάνει στο παλάτι ξεσηκώνει γενικό θρήνο για τον Έκτορα, παρόλο που εκείνος είναι ακόμη ζωντανός, καθώς προαισθάνεται ότι δεν θα επιστρέψει πια. Το μοιρολόγι αυτό είναι πρόωρο (γιατί λόγος για τον θάνατο του Έκτορα θα γίνει στη ραψωδία Χ) ωστόσο εξυπηρετεί μια ποιητική σκοπιμότητα: από δω και στο εξής παρακολουθούμε τον ήρωα να αγωνίζεται υπό τη σκιά του θανάτου του, παρόλο που ο ποιητής δεν τον φορτώνει με τη βεβαιότητα του επικείμενου θανάτου του. Αντίθετα ο Αχιλλέας γνωρίζει πως θα πεθάνει σύντομα.

#### ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

- **Θρήνος γυναικών** (η Ανδρομάχη με τις Τρωαδίτισσες θρηνού τον Έκτορα ζωντανό)
- **όλα τα υλικά αντικείμενα**: ναός, πύργος, άρματα, η κόρυθα της περικεφαλαία

### 4<sup>η</sup> ΕΝΟΤΗΤΑ. Η συνάντηση του Πάρη με τον Έκτορα (στ. 503-529)

χώρος: ο δρόμος που οδηγεί από τις Σκαιές Πύλες στην τρωική πεδιάδα

πρόσωπα: Έκτορας, Πάρης

#### ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΕΚΤΟΡΑ & ΠΑΡΗ

Ο Πάρης μετά την μονομαχία με τον Μενέλαο παρέμεινε στο σπίτι του πικραμένος και ταπεινωμένος. Ο Έκτορας, πριν συναντήσει την Ανδρομάχη, τον συνάντησε και τον επέληξε αυστηρά, θυμίζοντάς του ότι ο πόλεμος γίνεται εξαιτίας του και προτρέποντάς τον να γυρίσει στη μάχη. Μετά τη συνάντηση του Έκτορα με την Ανδρομάχη, τα δυο αδέρφια συναντιούνται ξανά και η εικόνα του Πάρη αποκαθίσταται:

- Παρουσιάζεται ως πολεμιστής με τη λαμπρή του εξάρτυση
- Προβάλλεται η ορμητικότητα, η ταχύτητα, η ομορφιά και η περηφάνια του με μια εκτενή **παρομοίωση** (στ. 506-514).

Ο Έκτορας αναγνωρίζει τώρα την παλικαριά του Πάρη, δικαιολογείται για την προηγούμενη σκληρότητά του και εκφράζει την αισιοδοξία ότι όλα θα αποκατασταθούν με τη βοήθεια του Δία. Η ορμητικότητα, η ταχύτητα, η ομορφιά και η περηφάνια του Πάρη παρομιάζεται με τις αντίστοιχες ιδιότητες «καλοθρεμμένου αλόγου». Πρόκειται για μια εκτενή παρομοίωση παρμένη από τη φύση.

#### ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

- **Η θέληση του Δία**: Η θέληση του Δία κυβερνά τις ζωές θεών και ανθρώπων  
στ. 526: «θα διορθωθούν τούτ' άν θελήσει ο Δίας»

## I. ΙΑΕΕΣ – ΑΞΙΕΣ

- **Η Μοίρα ή Ειμαρμένη:** Ορίζει τη ζωή των ανθρώπων αλλά και των θεών. Στον Όμηρο αναφέρονται δύο Μοίρες: η **Αΐσα** (η Μοίρα της ζωής) και η **Κήρα** (η Μοίρα του θανάτου). Στον Ησίοδο αναφέρονται τρεις Μοίρες. Η **Κλωθώ** (αυτή που κλώθει το νήμα της ζωής του ανθρώπου), η **Λάγαις** (αυτή που τραβά το λαχνό με τα καλά και τα κακά που θα τύχουν σε κάθε άνθρωπο) και η **Ατροπος** (= η Αναπότρεπτη, αυτή που κόβει το νήμα της ζωής του ανθρώπου).
- **Ηρωικό ιδεώδες – Υστεροφημία – Αντιηρωικό ιδεώδες:** Το ηρωικό ιδεώδες είναι το ιδανικό της ηρωικής εποχής, δηλαδή ο ηρωικός θάνατος στη μάχη και η **υστεροφημία**, δηλαδή το να αφήσει κάποιος κληρονομιά στην οικογένειά του το καλό όνομα και τη δόξα. Το αντι-ηρωικό ιδεώδες είναι ιδανικό της ειρηνικής εποχής, οπότε οι άνθρωποι επιθυμούν να ζήσουν ως τα βαθιά τους γεράματα και να χαρούν την οικογένεια και τα αγαθά τους με ηρεμία και αγάπη. Η **πολεμική αρετή** θεωρείται **αυταξία** – ο ήρωας αναδεικνύεται μέσα στη μάχη ή στη μονομαχία (πχ η αριστεία του Διομήδη). Ο ήρωας ταυτόχρονα επιδιώκει τη «**δόξα**» (ηθικό μέρος) και ταυτόχρονα προσπαθεί να αποκτήσει τα **όπλα** και τα **άλογα** του νεκρού ή ακόμη και το **σώμα** του αντιπάλου (υλικό μέρος). Η «**σκύλευση του νεκρού**», δηλαδή η απόκτηση του νεκρού σώματος του αντιπάλου και η γύμνωσή του από τα όπλα του, θεωρούνταν μεγάλη «**ατίμωση**» για τον νεκρό. Ο πολεμιστής είχε την **ηθική υποχρέωση** να προστατεύσει τον νεκρό σώμα του συμπολεμιστή του.
- **Η Τιμή:** ή έννοια της τιμής αποτελούσε βασική ιδέα – αξία στην αρχαία Ελλάδα.  
Η έννοια της τιμής αποτελεί το υπόβαθρο της σύγκρουσης Αγαμέμνονα – Αχιλλέα. Για τον Αχιλλέα η έννοια της τιμής συνδέεται με την αξία του ως πολεμιστή. (Τα λάφυρα ήταν σημαντικά όχι μόνο ως υλικά αγαθά, αλλά ήταν ένδειξη τιμής σε όποιον τα αποκτούσε· σήμαιναν αναγνώριση της αξίας του. Η αφαίρεσή τους ήταν προσβολή της τιμής του ήρωα.) Για τον Αγαμέμνονα η έννοια της τιμής συνδέεται με το κύρος που του δίνει η εξουσία του.  
[Στη δημοκρατική Αθήνα τον 5<sup>ο</sup> αι. π.Χ. «άτιμος» ονομάζεται αυτός που στερείται τα πολιτικά του δικαιώματα.]
- **Αριστεία** ενός ήρωα: η **ξεχωριστή ανδρεία** που επιδεικνύει ένας πολεμιστής στη διάρκεια της μάχης με τα **ατομικά του κατορθώματα**, που προκαλεί τον **θαυμασμό** των ακροατών-αναγνωστών.

## ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ

- **Θρήνος για τον νεκρό:** αντίστοιχο με το μοιρολόι της δημοτικής παράδοσης. Μπορεί να ακολουθείται με κόψιμο των μαλλιών του προσώπου που θρηνεί, ως ένα είδος θυσίας και προσφοράς στον νεκρό. Παράδειγμα: ο θρήνος του Αχιλλέα για τον Πάτροκλο.
- **Ρόλος ανδρών:** Στο σπίτι ο άντρας είναι κυβερνήτης. Ο λόγος είναι μέλημα, δηλαδή αρμοδιότητα του ανδρός. Άλλη δραστηριότητα του άνδρα είναι ο πόλεμος.
- **Ρόλος γυναικών:** Γυναικεία έργα είναι αργαλειός, ρόκα, επίβλεψη των οικιακών εργασιών με εντολές στις δούλες (**οικιακή οικονομία – τέχνη της υφαντικής**). Η γυναίκα μένει στο Υπερώο (στο πάνω πάτωμα του σπιτιού). Ο πατέρας παντρεύει την κόρη και της δίνει προίκα
- **Ο ιδανικός τύπος γυναίκας της εποχής:**  
Να ξεχωρίζει στην «κλάση» (καταγωγή), στο «ανάστημα» (ομορφιά: εξωτερική εμφάνιση), στη γνώμη (σύνεση: εσωτερική ποιότητα), στα έργα (γυναικείες ασχολίες)
- **Υφαντική τέχνη:** Η υφαντική τέχνη αποτελούσε μέρος των ασχολιών των γυναικών της αριστοκρατικής τάξης. (Το θέμα της γυναίκας που υφαίνει το χρησιμοποιεί ο Όμηρος και σε άλλο σημείο των επών του.)
- **Υπηρέτριες («θεράπαινες»):** Στα ομηρικά έπη μια γυναίκα αριστοκρατικής γενιάς συνοδευόταν συνήθως από δύο υπηρέτριες όταν συναντούσε άνδρες (πχ η πρώτη εμφάνιση της Πηνελοπης στην *Οδύσσεια*). [Θεραπεύω = υπηρετώ]
- **Έθιμα γάμου:** Ο πατέρας είναι υπεύθυνος για τον γάμο της κόρης του και την επιλογή του γαμπρού – επιπλέον της δίνει προίκα. Η γυναίκα περνάει από την υποταγή στον πατέρα στην υποταγή στον σύζυγο.
- **Η γυναίκα ως «γέρας»** (= **πολεμικό λάφυρο**) μεταφέρεται στο σπίτι του νικητή, όπου απασχολείται με οικιακές εργασίες και είναι σύντροφός του. Αυτό δείχνει ότι η γυναίκα θεωρούνταν ως ένα ‘αντικείμενο’